

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi
poli in velja za celo leto 3 gld., za pol
leta 1 gld. 60 kr.

Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 9.

V Mariboru 5. maja 1876.

Letnik IV.

„Na moje rojake.“

(Poskus na pamet-učenja pri višjem razdelu narodne učilnice.)

Kake velike koristi je na pamet-učenje prozaičnih kakor i poetičnih komadov izobraženju materinščine, ni mi treba pravi-
viti. Itak je potrebno, da se gleda na obliko in zadržaj one
pesni, katera se ima memorirati. Za višji razdel narodne šole
je po mojem mnenju Vodnikova pesen „Na moje rojake“, kakor
radi svojega izvora tako i zaradi svojega zadržaja za memori-
ranje čisto primerna. Nemci se babajo sè svojim: „ich bin ein
deutscher Knabe“, zakaj bi pa slovenski učitelji pesnij: „Na
moje rojake“, „kde dom je moj“ (ta je tudi za petje izvrstna)
i. t. d., ne vsadil v mlada slovenska srca, iz katerih naj po-
žene iskrena in neomahljiva ljubezen do svojega rodu in jezika?!
Bodem tedaj kratko navel način, kako sem pesen „Na moje
rojake“ (in kako se po priliki i drugje naj memorirajo) pri svojih
učencih memoriral. Vsak misleč učitelj seveda zamore še mnogo
pridjati, kar se pri tej pesni izvrstno dá učiniti!

1. Slovénec! tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega najprava;
Polje, vinograd, gora, morjé,
Ruda, kupéja tebe redé.
2. Za uk si prebrisane glave,
Pa čedne in terdne postave,
Išče te sreča, um ti je dan,
Najdel jo boš, če nisi zaspan.
3. Glej! stvárnica vse ti ponudi,
Le jemat' od nje ne zamudi;
Lenega čaka strgan rokáv,
Pal'ca beraška, pražen bokál.

Najprej prečita (ali deklamuje) učitelj celo pesen. Nato
se razlaga (ako je potrebno) naslov pesni. Vpraša se dalje,

kaj pomeni beseda rojak? Ako še nobeden učenec ne vé (kar je po nemčurskih učilnicah navadno), tedaj se jim pove: naš rojak je vsak tisti, ki slovenski govori, kakor mi, ali ki vsaj slovenskemu podobno govori. Naši rojaki so tedaj štajerski, kranjski in koroški Slovenci. So-li tudi Hervati naši rojaki? Dà, mi namreč Hervata lahko razumemo, kakor on nas. Kedó pa nij naš rojak? Nemci niso, oni ne razumijo našega golča. Tudi Madjari in Italijani niso naši rojaki. — Mi zamoremo tudi reči: „na moje ali na naše brate“; kakor namreč dober brat svojega brata na vek ljubi, ter je pripravljen tudi kri in življenje zanj dati, če bi utrebalo, baš tako je treba, da mi svoje rojake vedno ljubimo. Poznate-li iz zgodovine katerega rojaka, ki je svoje slovenske rojake zelo ljubil? Samo, Ciril in Metod (seveda treba je uže prej istih životopis pri zgodovini dobro razložiti) itd.

Sedaj se razlaga prva kitica.

1. „Slo . . . zdrava“ = tvoja zemlja je plodna ali rodovitna, ona nam rodi žita, vina i. t. d. Kedo govori te besede? Slovenec, naš rojak, kateri je morda kje na tujem (Nemškem), ter mu se po svojej domovini in po svojih rojakih toži, ker ne sliši svojega lepega slovenskega govora. Kaj pa dalje pravi? „Za — najprava“. Najprava = najboljša; tedaj katere zemlje je lega najboljša? Slovenske zemlje. Zakaj? Ona nam vsega obilno rodi. Za koga je najboljša? Za pridne ljudi, namreč one, ki pridno delajo ter se marljivo uče. — „Polje — redé“. Koga redi polje i. t. d.? Slovenca. Kako ga polje redi? Ono mu daje pšenice, rži i. t. d. V vinogradu mu raste vino. — Na gori (Pohoreci) ima gozde, ki mu dajo drv za domačo rabo, kakor tudi za prodajo. S čim ga morje redi? Po morji se vozi v tuje kraje ter terguje. Kje pa ima Slovenec morje? Pri Terstu, v katerem mestu stanujejo Slovenci; Terst je tedaj slovensko (?) mesto. Kaj še drugo Slovenca redi? Ruda, kupčija.

Razloživši prvo kitico treba je, da se ista skupno z vsemi učenci memorira, in sicer stik za stikom, zatem dva stika skupaj, na to trije in slednjič cela kitica. Osobito je treba paziti na lep in pravilen naglas. Ko prvo kitico uže znajo, razlaga se druga.

2. „Za — glave“. Kedo je prebrisane glave? Slovenec. Kaj je to: Slovenec je prebrisane glave? On se vsega lahko nauči. Imenujte mi nekaj, česar se mi Slovenci lahko in hitro naučimo? (Slovenec se lahko nemško nauči, Nемец pa slevenski ne, so mi moji učenci odgovorili.) Vedite, to je dobro, da se Slovenec lahko nemškega in drugih jezikov nauči. Pregovor namreč pravi: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“. Ali vendar moramo materin jezik zmiraj več ljubiti, kakor tuje-ga (nemškega). Ovdje národni učitelj še mnogo družega prida! — Namesto „čedne — Slovence“ pravimo tudi: Slovence je

korenjak, kateri se nobenega sovražnika ne vstraši. — Slovenca „išče sreča“ = on postane lahko srečen, ako um dobro vporabi t. j. ako se pridno uči, dalje ako pridno dela, najme ako ni zaspan. — Sedaj sledi zopet memoriranje, kakor pri prvi kitici.

3. „Glej! . . . ponudi“. Kaj je to: stvarnica ti vse ponudi? Narava ti vsega daje. Komu daje? Česa mu daje? Lepih travnikov, vinogradov i. t. d. — „Le . . . zamudi“ — marljiv bodi, pridno orji polje, kopaj gorice i. t. d. „Lenega . . . bokal“. Kaj čaka lenega človeka? Stergan rokav = stergana suknja ali strgan kožuh, t. j. on nima denarja, da bi se novo suknjo kupil. Lenuha čaka na stara leta tudi palica beraška, t. j. on si mora od hiše do hiše prosjačiti kruha.

Zdaj se nauči tretja kitica in slednjič vse tri kitice ponové.

Drugoč se posamezni učenci izprašujó, in sicer je treba, da iz svojega mesta izidejo, ter obrnviši se s obrazom prema celemu razredu, deklamujó prej v šoli naučene pesni, kajti pesni, katere jim učitelj doma pusti na pamet se učiti, bodo večinoma (skoro vsikdar) nalik klepetanju klopotea, kar pa nij memoriranje nego samo badavo mučenje dece — povse brezkoristno.

Nečeljko.

Aleksander veliki.

(Zgodovinska slika, spisal Dr. J. Lukas. — Metodično obdelal Tone Brezovnik.

(Dalje).

Kar se metodičnega izdelovanja takovih zgodovinskih slik tiče, svetoval bi, krajše odstavke, kot sem jih jaz tukaj (zakaj sem to storil, vsak lahko izprevidi), narejati ter potem tudi več vprašanj staviti. Zgodovinska in letna števila zapišó se pri razlaganju na šolsko desko, spominu v pripomoč. Da se vse v geografijo segajoče na zemljevidu pokaže, razume se samo ob sebi. Vsi, učencem še nerazumljivi izrazi se pojasnijo. Odsveteval bi učiteljem v šoli zgodovino razlagati, a potem učencem si jo doma iz knjige naučiti dati. Tako ravnanje je brez vsakega vspeha. Knjiga (če jo učenci imajo) je le za to, da učenci doma tvarino lahko ponové.

Zgodovinska slika, kakor jo je spisal Dr. J. Lucas.*)

„Spartani, po zmagovalnem končanju vojne peloponeške (404 pr. K.) zopet prevlado na Gerškem dobivši, obnašali so se ošabno proti drugim državam. Radi tega nastale so često vojske. Nekteri stopili so na stran Spartanov, drugi jim na-

*) Le-ta slika vzeta je iz izvrstne knjige: Biografische Bilder aus der alten Geschichte. Für die österreichischen Volks- und Bürgerschulen, sowie zum Privatgebrauch. Bearbeitet von J. Lucas, Professor an der k. k. Lehrer-Bildungsanstalt in Graz. Graz 1875. Im Selbstverlage des Verfassers. Učeni gospod pisatelj pisal je v tej knjigi samo iste zgodovinske slike, koje so po normalnih učnih načertih izdanih od štaj. dež š. sveta

sproti. (Meščani borili so se z meščani, mesta proti mestom. Povsod je prevladal punt, sovraštvo, maščevanje.) Le redkokrat našlo se je rodoljubje združeno s poštenostjo in talentom, kot pri Epaminondu in Pelopidu, koja sta svojemu rojstnemu mestu Teben-u v Beotiji okoli 370 pred K. za kratek čas predvlado Grecije priborila. Med tem, ko so se Gerki po notranjih vojskah sami oslabljevali, začela jim je od severja grozovita nevihta protiti. Tam na meji Grecije nastalo je iz malih začetkov macedonsko kraljestvo. To kraljestvo vladal je 359—336 pr. K. Filip, zvit mož in mojster v vojski. Ko si je svoje sosedo podverg, obernil je svojo pozornost na needino Grecijo. Gerki sami pripomogli so mu k dosegu svojega namena, poklicavši ga za razsodnika svojih prepirov. Najslavnejši atenski govornik Demosten je sicer Gerke pred tem severnim sovražnikom svaril, toda zahman. Ko se je Filip v Greciji vterdil, se je kot v privojkovani deželi obnašal. Stoperv sedaj so Gerki njih nespamet uvideli. Prijeli so za orožje, a bili so pri Keroneji v Beotiji zavsem premagani, 338 pr. K. Filip pusti Gerke na videz proste ter se da od njih za poveljnika izvoliti, da bi Perzijane radi prejšnjih napadov v Grecijo kaznoval. Vže je bilo vse za vojsko pripravljeno, ko ga l. 336 morilčeva roka zadene. Toda še večji junak stopil je na njegovo mesto, njegov sin Aleksander.

Aleksander se je l. 356 pr. K. rodil. Imel je velike duševne zmožnosti. Očetova največja skerb bila je, ove najbolje razviti. Zato pokliče najslavnejšega gerškega modrijana in učenjaka, Aristotel-a, za odgojitelja svojega sina na dvor. Pisal mu je: Vedi, da se mi je sin rodil, pa menj sem hvaležen bogovom, da so mi ga dali, kakor da so ga v tvojem času pustili se roditi; kajti nadjam se, da bo, od tebe odgojen in podučen, nas in našega nasledništva vreden.“ Aristotel udal se je z največjo resnobo in najboljšimi nasledki (vspehi) svojej novej službi. Nikoli še nij boljši odgojitelj boljšega odgojenčka imel. Vzbudil je osobito Aleksandrovo častiljubje, morebiti še premočno. Še očeta je Aleksander radi njegovih zmag zavidal. Če se je poročalo, Filip je to ali ono mesto vzel, to ali ono ljudstvo premagal, postal je deček žalosten ter je sè solznimi očmi rekel: „O, moj oče si bo celi svet osvojil in meni ne bo ostalo ničesar, kar bi si mogel sam pribojevati.“ Najrajše je slišal od slavnih del starih junakov, od vojske in bitk pripovedovati. Junak postati kot Ahilej, bila je njegova največja želja. Najljubša knjiga bila mu je Homer. Ilijado je ponoči pod zglavje deval, da je, zbudivši se, lahko čital. Pa tudi druge učne stro-

za narodne šole zapovedane. Do sedaj izdal je samo slike iz stare zgodovine, obeta pa kakor hitro mu bodo okolščine dopuščale, baš tako tudi srednji in novi vek izdelati. Da bi se kmalo zgodilo! S temi versticami hočemo naše učitelje izpodbuditi, naj si ovo knjigo za njih rabo omisljijo. Če bi g. učitelji želeli, preveli bi jo tudi v slovenščino. Pis.

ke zanimale so ga. Še kot kralj podpiral je zelo blagodušno svojega bivšega učitelja pri študiji narave. Tuje dežele, skoz ktere je hodil, dal je od geografov (zemljepiscev) pridno preiskavati. Naravoslovje in zemljepisje storil je velik napredek.

Nekdaj ponudili so njegovemu očetu prekrasnega pa jako divjega konja Bukofala, za veliko ceno 13 talentov (okoli 26.000 gld.) Najspretnější jahači poskusili so svojo umetnost na njem, pa vsacega je se sebe vergel. Kralj ukaže, konja odpeljati, ker ga nobeden rabiti ne more. „Škoda živali,“ oglasi se Aleksander, „prosim oče, dovolite mi enkrat poskusiti.“ Ko mu Filip dovoli, približa se Aleksander konju, prime ga za uzdo ter ga proti solncu pelja, kajti zapazil je, da se konj lastne sence boji. Začel ga je gladiti in ljubkovati, in ko bi trenil, sedel je na divjem konji. Kot strela odleti konj z njim. Filip in vsi zbrani so kar strmeli in se bali za življenje smelega. V tem se Aleksander obrne in goni konja zdaj na levo, zdaj na desno, kot kakošno prav krotko žival. Filip se je veselja jokal.

V osemnajstem letu starosti boril se je Aleksander v bitvi pri Keroneji 338, kjer je zmago odločil. Po bitvi reče mu njegov oče objevšiga: „Moj sin, poišči si drugo kraljestvo, Makedonija je za-té premajhna.“ Z dvajsetim letom postal je kralj 336. Takoj začel je za izpeljavo namena, h kojemu je oče uže vse pripravil, skrbeti, najprej: veliko perzijansko kraljestvo si pridobiti. Pa dve leti bil je Aleksander v Evropi zadrževan. Več narodov spuntalo se je zoper makedonsko vlado. Le-té punte ukrotivši, dal se je od Gerkov za verhovnega poveljnika zoper Perzijane izvoliti. Na čelu male, pa pogumne čete odrinil je v spomladi l. 334 v Azijo. Nikdar več nij videl domovine svoje. Pri Sestu prepljul je helespontsko morsko ožino; obišče trojansko bojišče z velikim spoštovanjem ter se poda dalje. Prvi boj s Perzijani vnel se je na Graniku, majhni v marmorsko morje izlivajočo se Male-Azijski reki. Skoz po številu večjo vojsko perzijansko naredil si je čez to reko pot. Sam vojeval se je na čelu svoje vojske. Toda skoraj bi bil tukaj življenje izgubil. Branivši se proti nekemu Perzijanu zavihtil je uže neki drugi sabljo na-nj. Sedaj priskoči Klit, Makedonec, ter odseka z enim mahljajem napadniku roko ter reši tako svojega kralja.

Vsled te zmage na Graniku l. 335 postal je Aleksander vladar Male-Azije. Sè svojo navdušeno vojsko hitel je od mesta do mesta; ktero se mu nij prostovoljno podverglo, vzel je sè silo. Pri teh marših prišel je tudi v Gordion, mesto v severno-zapadnej Male-Aziji. Tam bil je zelo stari vojaški voz z umetno zavozlanim vozlom. O njem bilo je prerokovanje: kdor ga razvozla, ta bo vladar cele Azije. Aleksander izpolnil je to prerokovanje s tem, da je ta „gordiški voz“*) z mečem presekal,

*) Reč, ki je zamotana, da je nje rešitev skoro nemogoča, zavemo še dan danes „gordiški voz“.

333. V Kilikijo, v južno-zapadnej Malej-Aziji, dospevši, vtabori se v Tarsu, rojstnem mestu sv. apostola Pavla. Ko je Aleksander tukaj nevarno bolezen prebolel, poda se v Isus in od tod tik morsklega pobjrežja proti jugu. Povsod brez ovir. Komaj je bil za en den pota od Isa, čuje, da se mu perzijanski kralj Darij Kodoman (336—331) z velikansko vojsko (600.000 mož) bliža. Hitro se Aleksander verne, zgrabi pri Isu perzijansko vojsko, ter jo popolnoma premaga. Čez 100.000 Perzijanov je palo, veliko bilo je vjetih. Med temi Darijeva mati, soproga, dve hčeri in eden nedorastel sin. Kralj sam je moral z večino vojske pobegniti. Aleksander je z vjeto kraljevsko družino blago in velikodušno ravnal.

Vsled zmage pri Isu (333 v Nov.) nihče na daljni obstanek perzijanske države veroval nij. Zmagovalca so povsod občudovali in se ga bali. Obrnil je svoj pot proti jugu. Kamorkoli je on ali kateri njegovih vojvodov prišel, povsod so se mu podvergli. Le Tir, glavno mesto Fenicije, nij ga hotelo sprejeti. Sklenil je to mesto sè silo vzeti. To pa je težavno, kajti mesto ležalo je četrt ure od suhe zemlje na otoku, vrh tega bilo je še z močnimi zidovji obdano. Aleksander zapove 200' dolgi nasip v morje narediti in mesto v naskoku vzeti. A Tirci branili so se tako hrabro, da na ta način njih mesta vzeti nij bilo mogoče. Stoperv ko je Aleksander celo mesto z barkami obdal in ga od vseh strani naskočil, premagal jih je po 13 mesečni oblegi. Mesto so požgali, 2000 vjetih križali, 3000 kot sužnje prodali, (332). Tako se je slavno mesto končalo.

To mesto premagavši šel je kralj makedonski zmagovito skoz Palestino, čez sueško medmorje v Egipt. Ta dežela bila je od časa Kambiz-a perzijanska provincija ter je težko nosila žuleči jarem. Sprejela je tedaj Aleksandra kot rešitelja z veseljem. Le-ta poda se najprej v glavno mesto Memfis, egiptičkim bogovom baš tako darovavši, kot se je pred v Jeruzalemu Jehovu ponižal. Hotel se je s tem pri upljiv imajočem popovstvu prikupiti. Od Memfida šel je za Nilom ter položi na zapadnem njegovim izlivu na jako primernem prostoru temelj novemu mestu, koje je Aleksandrijo imenoval. Mesto postalo je s kratkim središče svetovne trgovine. (Dalje prib.)

Jana Amosa Komenskega Informatorium šole materinske.

Poglavje IX.

(Dalje.)

9. Otrok se navadi na poterpežljivost po časi, kedar pomehano se ž njim preveč ljubčekovati in mehkužiti. Pri nekterih otrocih namreč se začínjajo celo v drugem in tretjem letu

pokazovati strasti, ktere se morajo izpleti kakor osat izmed cvetlic, kedarkoli je zapazimo; pri nekterem otroku n. pr. se pokaže svojevolja in upor; kar si izmisli, to hoče doseči s kričanjem ali na drugi način; pri drugem jeza, hudobnost in maščevalnost, vse meče in bije. Ker to niso prirojene navade, nego nastajajoča plevel; morajo tedaj starši in pestunje biti bolj pametni in zabranjevati jim takošnih reči precej od začetka. To bode v totih prvih letih lože šlo in več koristilo, nego pozneje ko so se vkoreninile. Zastonj je reči, kakor nekteri storé: Otrok je, ne razumi. Da tisti sam, ki tako govori, ne razumi, kaj ima storiti. Sicer je resnica, da ne moremo na vertu plevla precej izpleti, kedar se pokaže iz zemlje, ker nij mogoče ga razlikovati od drugih koristnih rastlin, vendar pa je tudi resnica, da ne smemo čakati, da plevli zrastó, ker potem kopriva bolj peče, osat bolj bode in dobra zelišča med tem se uduše; če se pa plevel, ki ima že močne korenike, siloma izterga, raztergajo se tudi poleg tega korenike od žlahtnih zelišč vmes in se po takem pokončevajo. Zatoraj kedar zapaziš plevel, koprivo, osat, precej je izmekni, in žlahtna zelišča bodo tem bolj rastla. Če vidiš, da otrok hoče čez potrebo jesti, piti, sterd, sladkor, sadje pojedati: bodi pametnejši nego je on, ne daj mu tega! Hodi ž njim kam drugod, izmisli mu kaj družega, in ne oziraj se na njegovo jokanje; on se bode jokal, pa kmalo poneha in odvadi se takih reči; s tega bode veliki hasek. Ravno tako, kedar se ti postavi na upor, ne pusti ga, zaukaži mu, šibaj ga, in daj to na stran, kar hoče imeti: otrok gotovo spozna, da ima tebe ubogati, in da ne sme storiti tega, kar se njemu, ampak to, kar se tebi dopada. Dveletni otrok nije nič premlad, da se ne bi takošnih reči navadil. Pa vendar vselej moraš paziti na to, da ne bi razdražil iz razjezil otroka; to bi gotovo peljalo do strasti.

10. Navaditi otroka postrežljivosti je jako lahko, ker on sam ob sebi vse rad stori; naj se mu tega toraj ne brani, samo le naj se mu pokaže, kako kaj storiti ima. Oče in mati morejo toraj naročiti otroku to, kar bi sami ali nekteri posel storiti imel: Moj otrok, daj mi to; vzdigni to; položi to na klop; nesi to na mizo; hodi in pokličí Pavla; reci, naj gre Ana domu; na, daj beraču denar; hodi k babici, reci dober dan, da vprašam, kako jim je, in verni se zopet precej domu itd.; to vse naj otrok stori, kolikor zamore. Tudi bo dobro, navaditi otroka na hitrost in urnost, da bi, kedar oče ali mati velevalo, precej pustil igre in hitro bežal; če se otroci v mladosti navadijo na takošno postrežljivost, bode to njihova imenitna lepota.

11. Vljudnosti in prijaznosti se otrok toliko nauči, kolikor jej vidi na starših; zatoraj nije tukaj treba posebnega podučevanja. Ljubi nam je otrok, ki zna nasproti staršem in drugim osebam, prikupljivo, vljudno in ljubeznjivo se vesti; nekterim

otrokom je to tako rekoč prirojeno, drugi se morajo na to navediti. Zatoraj se tega ne sme zanemarjati.

12. Slednjič pa, da ne bi bila tota priljudnost in prijaznost opičja in neumna, mora se združiti s sramožljivostjo, važnostjo in razumnostjo. Znano je, da kedar je neki osel videl, kako se psiček svojemu gospodu prilizuje, na njega skaklja in gladi, je tudi on to storiti hotel; ker pa to njemu ni pristalo, kakor oslu, dobil je za svoja prilizovanja s palico po herbtu. Zatoraj moramo tudi pri otrocih gledati na to, kar se spodobi. Da bi pa otroci storili vse, kar je lepo in se spodobi, bode potrebno, da se navadijo na zunajno spodobnost in obnašanje: kako imajo namreč lepo sedeti, ravno stati in hoditi, da se ne smejo gugati, kobacati itd.; kedar nekaj zahtevajo, naj prosijo; kedar so nekaj dobili, naj se zahvalijo; kedar nekoga srečajo, naj ga pozdravijo; kedar nekoga domu pozdravljajo, naj mu roko podajajo; kedar govoré s starejšimi ljudmi, naj imajo roke na miru, klobuk ali kapo naj v roki deržé itd.; sploh vse naj znajo, kar koli spada k dobrim in lepim nravim. Kako se imajo otroci popolneje v teh rečeh podučevati, to spada drugam; tukaj samo je bilo treba na kratko zmeniti se o tem. (Dalje prih.)

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Stari vek.

VIII. Rimljani.

(Dalje)

§ 46. Perva punska vojska.

Feničani so bili že v devetem stoletji pr. Kr. na severnem bregu Afrike utemeljile mesto Kartaginjo, ki se je po kupčiji tako povzdignilo, da ni bilo v starem veku nobenega bogatejšega mesta. Prebivalci tega mesta so se tudi Penci ali Punci imenovali. Kartaginja je imela močno ladijevje in veliko naselbin ob srednjem morji, vsled tega je nastala zavist med Rimljani in Kartagenci. Obe mesti ste hrepeneli po otoku Sicilija, in nastala je med njimi dolgotrajajoča vojska.

Povod prvi kartaginski ali punski vojski so bili Mamertinci. To je bilo surovo vojskovalno ljudstvo, katero je kralj Sirakuz iz vojne službe odpustil, in katero se je ropaje po Siciliji okrog klatilo, ter naposled mesto Mesino (pod oblastjo Sirakuz) oblegovalo. Mamertinci so bili po Sirakuzanceih s pomočjo Kartaginecev premagani. Obegnili so se pa za pomoč k Rimljanom. Ti so prišli pomagat in so se zmagovalno bojevali. Da je bil njih boj še vspešnejši, postavili so si po izgledu

sovražnika bojno ladijevje. S tem je dobil konzul Duilij pri Milah prvo vojsko.

Po mnogih bitkah, srečnih in nesrečnih, primorani so bili Kartaginjani s sovražnikom mir skleniti, in mu en del Sicilije in več otokov pripustiti in odškodnine v denarjih plačati.

§ 47. Hanibal, vojskovodja Kartagijanov.

Po zgubitvi v prvi punski vojski so se hoteli Kartagijani drugod odškodovati, posebno na bogatem Španskem. Pod vodstvom Hamilkarja Barka in njegovega zeta Hasdrubala pribojevali so si deželo do reke Ebro. Rimljani pa so strogo zahtevali, da ne prekoračijo Ebra in se ne doteknejo mesta Sagunta. Mej tem je bil Hasdrubal zavrato umorjen in prevzel je vojno poveljstvo Hamilkarjev sin, Hanibal, še le 28 let star.

Hanibal je bil zaklet sovražnik Rimljanov. Še le 9 let star je bil očetu pred altarjem neprizanesljivo sovražtvo Rimljanom prisegel. Že pod očetovim vodstvom je zaukazoval na Španskem jezdnitvo. On je bil serčen, umen in stanoviten mož, ki je zavžival ljubezen in zaupanje svojih vojakov. On ni dolgo premišljeval in napadel mesto Sagunt. Tako se je začela druga punska vojska.

Hanibal je sklenil, Rimljane v njih deželi, na Laškem napasti. Zapustivši svojega brata Hasdrubala na Španskem podal se je s svojo armado čez Pirineje, skoz Galijo, današnje Francosko, prestopil je velikanske Alpe in došel po strašanskih mukah v planjave zgornje Italije.

Svojo jako zmanjšano vojsko je pomnoževal z ljudstvom, ki je bilo komaj Rimljanom podverženo. Na Ticinu je bila bitka med Hanibalom in Rimljani, ki so bili premagani. Drugo zmago si je Hanibal pribojeval ob Trebiji, postranski rečici Po-a. Zmagalec je še tretjkrat zmagal ob trazimenskem jezeru (Lago di Perugia).

Prestrašeni Rimljani izvolijo zdaj za didaktorja Fabija Maksima. Ta se ni hotel s Hanibalom v velik boj spuščati, marveč je le vznemirjeval po raznih potih svojega sovražnika. Radi tega so mu pridjali ime kunktator (odlašalec). Dva nova vojskovodja sta pa njegov načert zavrгла in bila s Hanibalom pri Kanah v Apuliji veliko bitko, kjer pa Rimljani so bili popolnem pobiti.

Hanibal je bil pa tudi sam zelo oslabeled, in ni se upal, Rim sam napasti. Prezimil je rajše v Kapri, kjer so se pa njegovi rojaki pomehkužili. Razen tega ni od Kartaginje nobene podpore dobival. Rimljani so se med tem pridno oroževali, pridobili Špansko, premagali in umorili Hasdrubala in pod vodstvom mladega Scipijona, pozneje Afrikanški imenovanega, so šli tudi v Afriko.

Hanibal se je bil pa v najzadnji kot Italije pomaknil, in končno nazaj v Afriko za rešitev domovine poklican. Pri Zami (202 pr. Kr.) je bila velika bitka med Hanibalom in Scipijonom. Kartaginjani so bili premagani in morali so skleniti mir pod terdimi pogoji. Rimljani so dobili ladje in bojne ladije Kartaginjanov; ti so morali tudi veliko odškodnino plačati in se zavezati, brez dovoljenja Rimljanov nobeno vojsko ne začeti.

Hanibal toda še ni obupal, skušal je Kartaginjo z modrimi naredbami na novo povzdigniti in različne narode za skupno vojsko zoper Rim pridobiti. Rimljani so na to Hanibala od Kartaginjanov zahtevali. Ali on je zbežal v Sirijo, pozneje v Bitinijo, pa povsodi od Rimljanov preganjan, ostrupil se je na posled siv starček, da ne bi padel v roke Rimljanom.

§ 48. Razrušenje Kartaginje.

Med petdesetletnim mirom si je Kartaginja zopet opomogla. To je pa v Rimljanih zavist vzbujalo. Star rimski senator, z imenom Katon, je vsak svoj javni govor s sledečimi besedami končaval: „V ostalem sem te misli, da se mora Kartaginja razdjati.“

Dasiravno so se Kartaginjani čuvali, Rimljane razžaliti, vendar so ti le našli izgovor, da so za orožje prejeli zoper Kartaginjane. Masinisa, kralj numidijski in sosed Kartaginje, toda prijatelj Rimljanom, hotel je svoje kraljestvo na škodo Kartaginjanov razširiti. Brez dovoljenja Rimljanov mu ni bilo mogoče tega doseči, za to so poslali. Kartaginjani poslanca v Rim, in tožili Masiniso. Rimljani se pa niso za nje potegnili Masiniso jih je še dalje sovražno napadel, da so bili Kartaginjani prisiljeni se braniti. Rim pa si to razlaga tako, kakor da bi ti sklenjeni mir bili prelomili. Prestrašeni Kartaginjani so hoteli Rimljane hitro potolažiti, izročili so na njih povelje 300 mladenčev najzlahtnejših rodovin, in vse orožje in ladije. Pa morali bi bili še lastno mesto razdreti in si nekaj milj od morja novo sezidati. To jih je pa tako razkačilo, da so sklenili v svoji obupnosti, vsaj častno poginiti. Vse ulice, vsi tempeljni so spreobrnili v delavnice, v katerih so dan in noč orožje izdelovali. V pristranišču so naredili novo ladijevje. Ko je došel rimski vojskovodja s svojo vojsko pred Kartaginjo, se je čudil, zagledavši narod oborožen. Dve leti so se junaško branili. Zdaj pošljejo Rimljani konzula Scipijona Emilijana, ki je izstradano mesto premagal.

Na povelje senata se je mesto popolnem poderlo in razrušilo. Kartaginjanske pokrijane so se ninski državi kot rimska provinca z imenom Afrika pridružile.

Med drugo in tretjo punsko vojsko so si bili Rimljani Sirijo in Macedonijo pridobili. V tistem letu, kakor Karta-

ginja, je bil tudi Korint, veliko mesto v Peloponezu premagani, in Grecija se je pridružila pod imenom Ahaja mogočni rimski državi. (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Maribora. 6. aprila t. l. je imelo tukajšnje učiteljsko društvo svoj 4. redni shod; udeležilo se ga je 23 udov. Zapisnik zadnjega snidenja se prečita in brez ugovora potrdi.

Radi poročila iz Maribora v št. 6. „Slov. Učitelja“, izreka društvo, da ne odobruje poročevalčevih izjav, karse tiče politično nacionalne opazke*) ter da želi, da bi se v ta pedagoški list jemalo strogo le pedagoške obravnave. Pri tej seji je govoril g. Koprivnik o prašnji: „Kako se imajo novinci v prvem času gledé na pisno učavo podučevati“, in navzoči so se mu za njegovo prav dobro razpravo občno zahvalili. Namesto od učiteljstva in iz društva izstopivšega zapisnikarja g. Nedeljka je bil voljen Pezdevšek. Končno še priporoča g. predsednik Nerat več knjig za šolsko bukvarnico, koje so primerne za višji oddelek narodnih šol, kakor: 1) Potovanje v sveto deželo, spisal M. Verne; 2) Cesar Maks, spisal Alešovec; 3) Postojnska jama, spisal Kosta; 4) Čas je zlato, spisal Hofmann; 5) Oče naš, spisal Malavašič; 6) Divji Hunci pred mestom Meziborum; 7) Bog nikomur dolžen ne ostane; 8. Čujte, čujte kaj žganje dela; 9) Popis sveta, spisal P. Hicinger; 10) Kustoca in Vis, spisal Alešovec. Prihodnja seja bude 4. maja ob 10. zjutraj kakor navadno. K. P.

Iz celjskega okraja. Veliko se je vže pisalo in govorilo o prijateljih in sovražnikih učiteljev, a le malo še o skoro najhujšem sovražniku zastopnikov spomenutega stanu; o sovražniku, ki nas preganja „od zore do mraka“ izvzemši le čas — počitnice, ki nam pohod šole zgreni in ki je vže marsikojega izmed „pionirjev napredstva na deželi“ spravil tje, od kodar nij vernitve, kjer se ne zaračuni $\frac{1}{2}$ let za 3 in kjer se spremeni — prah v prah. Le ta nepreprosljiv sovražnik učiteljstva je — prah. Kako skerbno se varujemo doma v našem stanovanju praha. Naše gospe (oziroma postrežnice) morajo skerbeti za snažnost v sobah. Vsak najmanjši prah pobriše se; ja briše in snaži se celó, kjer nobenega sitnega atoma videti nij.

In v šoli! Groza me že spomina! Tu pride vsaki dan čez petdeset (često čez sto) otrok z zamazanimi, blatnimi nogami v šolo. Blato se posuši, nastane prah, koji se potem pri najrahlejšem derganju nog v zrak vzdigne. Mirijade takih prašnih atomov kroži potem po šolskej sobi. In v takem zraku naj živi in govori učitelj z otroci vsak dan 5—7 ur! Po

*) Gospodje učitelji v Mariboru in v okolici, ki ste bili 6. aprila pri zboru svojega društva zbrani, Vi imate prav — s svojega stališča, ki je v tem, nikomur se ne zameriti, niti Slovencem, niti nemškutarjem niti drugim, ki upljivajo na Vaše razmere. Stališče dopisnikovo in tudi naše pa je, tako delovati, da se zamerimo onim prenapetim ljudem, ki neizmerno veliko nemščine vrivajo v slovenske šole, in ki čertijo zavednega slovenskega učitelja, in katerih strast nekaterikrat tako daleč sega, da morajo celó gosposke slovensčino na videz braniti, n. pr. v radvanjski šoli, kjer Wr. kraljuje. Ured.

spričbi vseh zdravnikov pa je prašni zrak za sopila, osobito za slabe persi mladih delavcev jako škodljiv.

Ktera terjatev je tedaj pravičnejša, kot ta, da naj se šolske sobe vsaj vsak dan enkrat pa temeljito pometó in osnaže. Zdaj se to zgodi večjidel vsak teden dvakrat ali trikrat (v nekotih šolih tudi vsaki dan). Pa kako se to zgodeva! Dekla, to delo imajoča, zadovolji se, če le nekaj poveršno z metlo po tleh potegne. Trebali bi ti „služeči“ duhovi“ strožjega nadzornika.

Poglejmo v uradnije naših predpostavljenih. Kako čedno in snažno mora tam biti! Mi z otroci moramo pa cel dan tak strup sopsti. O rešite nas, Vi, ki imate moč za to, tega najhujšega našega sovražnika, praha; Imejte vsaj usmiljenje „za mlado krí, nedolžni rod“, kojega zdravje se podkaplja. Kar boste za vsakdanje pometanje in snaženje šolskih sob več izdali, to si prištedite (prihranite) pri — učiteljskih penzijah.

Učiteljem, v takem okuženem zraku delajočim, svetoval bi, v šoli bolj skoz nos kot skoz usta dihati, kajti tako ostane velik del praha v nosnicah. Naj se take sobe primerno ventilirajo ter često in močno z vodo poškropé. Globoko dihanje naj v šoli kolikor mogoče izostane. T. B. H.

Iz Ormuža. V seji 6. aprila 1876 ormuškega učiteljskega društva se je o sledečih točkah govorilo:

O šolski odgoji je govoril g. Štrenkelj, omenjajoč šolski red, pazljivost, red pri uku, nepristranost učiteljevo. Šinko je praktično kazal proste in redne telovadniške vaje.

Predlog Šijanca „učiteljsko društvo naj si omisli: a) Didaktiko Komenskega. b) Zablude uzgoja. c) Pogled u lučbu in č) statistiko „hervatskega učiteljstva“ bil je sprejet. Šinko predlaga: Odbor naj pravim udom našega društva okrožnico pošlje, proseč jih, naj bi redneje k sejam zahajali. (Sprejmo se.)

Iz Rajhenburga 19. Aprila 1876. Dne 6. aprila zborovalo je učiteljsko društvo za okraje Kozje, Sevnico in Brežice na Vidmu. Začetek zborovanja ob 10. uri.

Pozdravši došle predstavil predsednik g. Jamšek gčo. M. Vidic iz Rajhenburga kot novo pravo družabnico našega društva. Na to naznani, da so šolski sveti za naše tri okraje z odloki od 23. marca 1876, št. 62/D, 50/L, 60/R, tiste učitelje, ki bi se radi društvenega zborovanja udeležili, a so po četertkih tudi podučevati primorani, za omenjene četertke oprostili. Pričakovati je vsled tega pri bodočih zborih še obilnejše udeležitve kakor pri dosedajnih. Tudi drugim neprijetnim okoliščinam se gleda kolikor mogoče v okom priti. Ker društvo nema bukvarnice, ponujajo se društvenikom sledeče knjige: Grundzüge der mathematischen Geografie, po knjigoteržcu Frd. Beck-u; dalje, Blaže in Nežica, Pokorny, navodi k Močnikovim računicam, itd.

Navzočim se v pregled predložijo risanke Felkl & sina v Pragi.

Dalje se zbranim naznanja, da se pri g. Lapajne-tu dobiva „kratek opis Kranjske, Koroške, Štajerske in Primorja.“ Berž ko ne bode ministerstvo tudi to delce kot dodatek k našim pomanjkljivim berilom privolilo, kakor je „zgodovino Štajersko.“

Kot delegat pri zborovanji štaj. „Lehrerbund-a“ poroča g. Jamšek. Slušatelji so poprej že druga poročila slišali ali čitali, a vendar govorniku z vso pazljivostjo sledili. Obžalovati je samo, da se na sklepe „Lehrerbunda“ tako malo v deželnem zboru ozira.

Pogovarjalo se je končno, da bi se v četrtek 11. maja namesto zborovanja izlet v Zagreb napravil, ter bi se odbor za znižanje vožnine potrudil. Pogledali bi si med drugimi zanimivostimi tudi tamošnji narodni muzej. Pri Ogrincu je bil skupni obed, pri katerem smo našega marljivega pevovodja silno pogrešali. Želimo mu bolnemu naj skoraj ozdravi.*)

Matko.

Iz savinjske doline dne 10. aprila. Dne 5. t. m. (sredo) zvečer je zborovalo „savinjsko učiteljsko društvo“ na Vranskem. Ob 1/2 8 se je pričela odborova seja, v koji se je mej drugim sklenilo 3. majnika (sredo) zvečer v Mozirji zborovati. —

Potem smo se učitelji „in corpore“ podali v čitalnico, tam je pa uže bilo zbrano mnogo gospode, katera je nam čast skazala s tem, da se je zborovanja udeležila. — Predavali so gg. Škoflek, Soršak in Meglič prav izverstno in govori so bili jedernati. Gospoda je prav pazljivo poslušala in „dobroklci“ so bili mnogobrojni. Mnogo jih je pristopilo k našemu društvu kot podporni udi in pokazali so potem tudi pri skupnem obedu v raznih napitnicah navdušenje do učiteljstva in do šole. — Živeli!

(Druzega dopisa o tem ne bomo priobčili. Ured.)

Slovstvo.

(Po g. Tomšiču poslovenjeni) „Nazorni nauk za slovensko mladost“ in „Globus s slovenskim tekstom“ (oboje v založbi Giontiniju) se utegne od slavne vlade poterediti. Vsaj kranjski dež. š. svet predlaga tako ministerstvu.

Iz seje 16. marca 1876 kranj. dež. š. sveta izvemo, da se je ministerstvu v zadevi pripravnih knjig za domovinoslovje tako poročalo, kakor se je izreklo ravnateljstvo ljublj. učiteljišča. (Kako se je pa izreklo? Ured.)

(„Schematismus der Volksschulen Krains“) se imenuje nov nemški imenik slovenskih učiteljev, izdan po nemšk. učit. društvu v Ljubljani. Cena mu je 42 kr.

(Risank s slovenskimi napisi) imamo zdaj, kakor kažejo denašnji inserati, na izbiro; imamo lepih pa dražjih, pa tudi cenih risank z zaželjenimi napisi.

(Oznaniilo). Vsem onim p. n. gospodom, kateri so se pri meni naročili na Jos. Kocijančičeve pesni, prosim potrpljenja, ker so se razne ovire vsilile in se tako z dopošiljanjem²ovih pesni tudi nekoliko zakasnim.

V Mozirju 10 aprila 1876.

Ant. Leban, učitelj.

*) Popravek. V dopisu iz Rajhenburga, št. 23, 1875., „Slov. učitelja“ je izpuščeno, da je za leto 1875/76 v odbor učiteljskega društva za okraje Kozje, Sevnico in Brežice kot podpredsednik g. Ornik izvoljen bil.

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“) Ko je pri zadnji omenjenem razgovoru 4. v Mariboru se sešlih odborikov dokončal predsednik svoje poročilo, sklenilo se je sledeče: 1) Društvo naj izda „Učiteljski koledar“ za leto 1877 z imenikom vseh slovenskih učiteljev le tedaj, ako se oglasi zanj dosta naročnikov, da se stroški plačati morejo. V ta namen naj se priobči potreben poziv. 2) Društvo da „Občno zgodovino“ Netoliezka-Lapajnetovo, ki se tiska v „Slov. učitelju“ za posebno knjigo tiskati v 2000 iztisih. 3) Radi priprav za občni zbor naj ukrene predsednik sam potrebne reči, v čemur mu naj pomagajo blagovoljno tudi drugi odborniki. Po mogočnosti naj se skliče še ena odborova seja. 4) Prošnja predsednika za odškodnino naj ostane „in suspenso“ do prihodnje seje ali obnove zбора.

(Iz štajerskega deželnege šolskega sveta.) V seji 6. aprila se je posvetovalo o nekaterih zadevah srednjih šol, dovolil se je kmetijski nadaljevalni tečaj na ljudski šoli v Celji za okolico, več učiteljem so se podelile starostne doklade itd. Antonija Strohhuber se je postavila za učiteljico ženskih del pri sv. Jurji na južni železnici.

(Razširjenje šol.) Dvorazrednici v Kerškem in v Sodražici na Kranjskem se boste za en razred razširili.

(Za novo okrajno učiteljsko društvo v postojnskem okraju) na Kranjskem je sl. vlada pravila ravnokar poterdila, kakor se nam iz ondotnih krajev poroča.

(Štajerski „Lehrerbund“) zboruje letos 20. in 21. sept. v Celji. („Savinsko učiteljsko društvo“) bode imelo dne 10. majnika svoj občni zbor v Mozirji v g. Lipoldovi gostilni. Program: a) Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika v sedanjem delovanju društva. b) Volitev novega odbora. c) Posamezni nasveti. — Predavali bodo sledeči gospodje: 1. Rad. Škoflek. „Namen našega društva.“ 2. G. Cizelj. „O veljavnosti narodne šole na podlagi novih šolskih postav v javnem življenju.“ 3. G. Soršak. „O domači odgoji.“ 4. G. Leban. „O telovadbi. — Upamo mnogobrojne udeležitve od strani učiteljev, kakor tudi od podpornih udov. Na srečno snidenje!

(Opozoriti) si dovoljujemo danes na vse inserate v denšnjem listu s tem dostavkom, naj gg. učitelji posebno naše domače knjige in druge reči pridno razširjevati blagovoljijo.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Učiteljska služba na c. k. vadnici v Mariboru s 1000 gld. plače do 31. maja na dež. š. sv.

Na Kranjskem: Učiteljski službi v Čatežu (I. š.) in v Vel. Doljni (I. š.) s 500 gld. in stan. do 20. maja na kr. š. sv. Učiteljska služba v Kranji s 400 gld. do konec maja na kr. š. sv.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Ivan Nedeljko, uč. v Hočah pri Mariboru, je izstopil iz učiteljskega stanu. Gospodična Ana Dev (priv. učiteljica iz Ljubljane) podučiteljica v Ljutomeru, G. Štef. Čampa (iz Vipave na Kr.), učitelj v Cezanjevcih G. Gašper Krovat, učitelj v Sošanju.

Na Kranjskem: G. Andrej Legat, definitivni učitelj v Zagorji na Notranj.; g. France Fabjančič, učitelj v Št. Petru pri Novem mestu. Gospdina. Jurman, zač. učiteljica v Žireh; g. Tuma (iz Mengša), in g. Pleško (iz Podrage), učiteljica v Vipavi. G. J. Japelj, učitelj v Št. Jurji pri Kranji. G. Anton Požar (iz Košane), učitelj v Knežaku.

V Pragi v založbi Felkl-**na** in sina (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

1—12

Nove risanke

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, četrta ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za slovenske šole jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in **Fr. Dubois**

v Ljubljani,

v Ljutomeru.

V

J. M. Pajk-ovi tiskarni

v Mariboru

se dobé sledeče šolske tiskovine:

1. Šolski zapisniki (katalogi); cena 1 knjigi 60 kr.;
2. Razrednice, navadne in nove; poslednje posebno praktične; ž njimi si prihrani učitelj mnogo pisarije in mnogo papirja; cena 1 knjigi 60 kr.
3. Tednice, cena 1 knjigi 60 kr.
4. Šolska naznanila v novi lepi obliki s slovenskim in nemškim tekstom, cena knjigi 60 kr.
5. Opominovalni listi (za šolsko obiskovanje), cena knjigi (96 listkov) 50 kr.

Za lepopisje se priporočujejo:

1. Podkladki za lego, cena knjigi (96 listkov) 40 kr.
2. Podkladki za lego in verste pri slovenskem lepopisju; cena 40 kr.
- 3) Podkladki za lego in verste pri nemškem lepopisju; cena 40 kr.

Podučiteljska služba

na trirazredni šoli na Vranjskem z dohodki III. razreda i prostim stanovanjnm se razpisuje.

Prositelji imajo svoje prošnje do 15. maja t. l. vpslati krajnemu šolskemu svetu na Vranjskem (Franz).

Okrajni šolski svet Vranjski, 5. aprila 1876.

1—2

Pervosednik: **Haas** l. r.

V zalogi podpisanega ste prišli na svitlo:

I. Stigmografična Risanka, št. 1 (1 cm. pike narazen),

II. " " št. 2 (2 cm. pike narazen).

Cena 2 1/2 " kr. netto. Ob enem priporočam vsa svoja risarska dela za vse oddelke deških in deklških šol.

France Knappek,

v Znojmu (Znaim).

Pri bukvovezu

1—3

Fr. Duboisu

v Ljutomeru (Luttenberg)

se dobivajo vse različne šolske priprave za slovenske in in slovensko-nemške šole prav po nizki ceni, in sicer:

- 1) vse knjige iz c. kr. dunajske založbe;
- 2) šolske knjige naših domačih pisateljev: **Lapajnetova** „Geometrija“, „Kratek opis“ slovenskih pokrajin; po njem poslovenjeni: Mali prirodopis, Mala fizika, Pripovedi iz zgodovine Štajerske; **Praprotnikova**: Slovica, Spisje;
- 3) **Felkl**-nove in **Kopšičeve** risanke;
- 4) **Winikerjeve** pisanke, **Pokornijeve** pisanke s slovenskimi predpisi in drugi zvezki za lepomisje in spisje;
- 5) **Cisti** in **pikčasti** papir za risanje, **Fuchsove** predlage za risanje itd.

✎ Naročila od drugod se po pošti hitro in po nizki (kakor na prvem izviru) izveršujejo.

Lastništvo „Učiteljsko društvo za slov. Štajer.“

Za uredn. odgovoren Drag. Lorenc. — J. M. Pajk-ova tiskarna v Mariboru.